

חיים גורי / אחינו הבכור

פסיכרפליטי" לצעירים. הוא רק מפציר בו בשם כל מעריציו: "אנו פשוט רוצים לשמוע שוב את קולך, ולחוש את עצמיותך-עצמיותנו. ברוח?"
 בנדוד יקירי עוד הספיק לקרוא את "משעולים בשדות", "לילה בלי ידיות", "מסע אל גדות הערב", "בפאתי נגב", "החורשה בגבעה", וחדל. יזהר איבד את אחד מקוראיו הטובים ביותר, שחשו כבר באביב ימיהם את כוחה, קסמיה וייחודה של היצירה הזאת. לא עלה בידו לקרוא את "השבוי" ו"סיפור חרבת חזעה" בשנת 1949 ואת "שיירה של חצות" שנתיים אחר כך. הוא היה מנופליה הרבים של מלחמת העצמאות שיוזר היה אחד מלוחמיה. "ימי ציקלג", ספר האפוס הגדול של הזמנים ההם, ראה אור עשר שנים לאחר שנח חברי כבית העלמין ביגור, שכן לאבנים ולשורשי הברושים.

אילו היה חיים בנדוד יקירי, החותם בשם יחזקאל, מאריך ימים כמוני, היה וראי תוהה מרוע שתק יזהר הסופר 27 שנים, שבהן זכה בתואר אקדמי ופירסם מחקרים ספרותיים ומסות בענייני חינוך. על מה ולמה כה נתארכה השתיקה הזאת. עד אשר זכינו בשנת 1991, כי הגיעה העת, ב"מקומות" ושנה אחריה ב"צלהבים" ושנה אחריה ב"צדריים" והלאה שם "אצל הים" ו"מלקומיה יפהפיה", עד "גילוי אליהו" בשנת 1996.

כמה פעמים פגשתי ביוזר, קצין המודיעין של מחוז השפלה, בחציה השני של מלחמת העצמאות, כסמ"פ בגדוד 7 בחטיבת הנגב. כבר הייתי בין קוראירמעריציו. 25 שנים אחר כך, בראשית מלחמת יום הכיפורים, נפגשנו בסני ועשינו יחדיו עם הלוחמים בשדה הקרב ואחר כך כתום האש בארץ גושן, כאשר אנשים מצולקים בגוף ובנפש, שאיבדו את מיטב חבריהם, שאלו ללא הרף שאלות קשות מנשוא וביקשו תשובות אמת לשאלה הנשנית וחוזרת, מה קרה? מרוע זה קרה? ומה הלאה? שאלות הנשאלות היום, בימי הזעם האלה, כתום הפרק הזה במלחמת לבנון הלא נחרלת, באותה תחושה שאינה מרפה מאיתנו כי גדול מסביב התווה ונורא מאוד.

הייתי שכנו לאוהל ולדרך, לאש ולסכנה, ולפגישה היא שלא תסוף מלב. לא רק ספרות יפה מקשרת אותנו, אלא גם קשרי הקשרים שהגורל הישראלי מוזמן לאחוזים בו המחויבים לו. צר לי עליך, אחינו הבכור יזהר, אהבנוך מאוד.

הנלוותות ואת חיבוטיהם הרחנניים בתוך ההווה הארצישראלית המתהווה, הנבוכה, הבלתי מגובשת".

חיים, רעי ההרוג, פונה כאן ישירות אל ס. יזהר ליטול על עצמו את השליחות הזאת: "לך ישנם כל הסיכויים - אם תרצה ואם תסרב - להיות האדם הזה". והוא ממשיך: "לכל נוער בעולם ישנו האדם-הסופר שלו העומד גבוה-גבוה מעליו - ובתוכו. כאלה היו לנו - רק שניים. ביאליק וברנר. שלישי לא קם עדיין". בנדוד מפרש את פנייתו ואומר: "וכך צומחים אנו 'לגמרי לברנו' ללא עזרה, ללא כיוון, ללא כל ביטוי ספרותי המבהיר אותנו לעצמנו, אם גם אינו מורה על כיוון".

יזהר קרא את הדברים האלה בראשית שנות החמישים. לא קל לסופר להיענות לפנייה כה רוגשת, גם אם נימוקיה עמה: "בך מצוי אותו דבר שציינ את ברנר - אם גם בדרך ובנסיבות אחרות לגמרי - האמת עד הסוף, ללא ויתור, ללא אשליה... והאמת שלך היא 'צברית', היא צמחה בין פרדים וחולות, בחמסנים ובשרות העמק. היא ארצישראלית". הוא ממשיך ומסביר ליוזר שיש בו מ"יסוד האמת" האחרונה של ברנר" עם "חוסנו האמנותי והלשוני ומשלמותו של ביאליק", ומציין את אופי מבטו "האימפולסיבי" ואת סגנונו "המיוחד והשונה כל כך בספרות העברית".

יחזקאל, כלומר חברנו חיים בנדוד ז"ל, אינו רואה ביוזר "מדרוך

יזהר יקירנו, אחינו הבכור, טרם שיוגף השער נתבקשתי לומר כמה דברים שיש בהם כדי להביע ולו מעט מאהבתנו אותך כחבר לחיים שלמים וכסופר עברי נערץ על קוראך הרבים, מאז "אפרים חוזר לאספסת", סיפורך הראשון שפורסם בכתב העת "גליונות", בעריכתו של יצחק למדן, בשנת 1938.

ימים רבים חלפו מאז. מה לומר בשעת הפרידה הזאת, בפני בני משפחתו הענפה, רבת הדורות, קרוביו, מכריו וחבריו, הניצבים כאן בנוף הגבעות המשתפלות לאטן, הפרדסים, הכרמים, הברושים והשדות, שהיה כה אהוב עליו. מה עוד לומר לקוראיו הרבים שלא הכירוהו אישית, רק הוקסמו מיצירתו ואף כאבו ונסערו בבואו חשבון קשה מנשוא עם פרקים בקורותינו.

אני מודה מקרב לב לחברי היקר חיים בנדוד, שנפל ליל הגשם האפל בינואר 1948 בפשיטת כוחות הפלמ"ח והחי"ש על הכפר הערבי הגדול בלד אישיית, מקום קבורתו של שיח עז אדין אל קסאם, שגדודי החמאס והטיילים הקרואים על שמו ממשיכים לפגוע בנו. חיים בנדוד היה רעי הקרוב מכל, מגיל הגן עד אשר כרע למות והוא בן 24. הוא היה בעיני "הקורא הטוב", המעניק לספרות את גרולי אוהביה ונאמניה ואת האניגים והשנונים במבקריה. חיים בנדוד, הוא חמדור, גיבור "הספר המשוגע".

בספר מכתביו, שנאספו ופורסמו לאחר מותו, מצוי מכתב מיום ה-12.2.44 המופנה לס. יזהר וחתום עליו השם יחזקאל. המכתב לא נשלח אל הסופר הנערץ, אך הוא שמור לעדות עולם בספר "חיים בך דור, מבחר מכתבים ורשימות". כותב אותו עלם בן 20. לא פעם שוחחתי עם יזהר על האיגרת המופלאה הזאת. ברשותך, יזהר, וברשותכם כל האבלים על מותו, אקרא קטעים מן הכתוב שם:

"ס. יזהר שלום רב. מעריצך בכל הארץ מחכים בקוצר רוח לפרסום יצירתך שבכתובים. אני מקווה שלא יהיה זה מעשה-חונף ולא יעלה על שפתיך חיוך-קומפלימנטים אם אגלה לך 'סוד' גלוי שקיים חוג של מעריצים נלהבים ליצירותיך, המתאכזבים מדי חודש, עם פרסום תוכן ה'גליונות' בעיתונים - כשאינם מוצאים בו את שמך... ומייאש לשער, כפי שאני משער, שאתה נתת לעצמך ארכת-זמן של חמישים שנה כדי לפתח את כישורונך במלואו. האם עלה על דעתך כמה חסר להרבה 'צברים' מהסוג שלי' כוח ספרותי שיהא נושא להערצתם, כלומר - מבטא בנאמנות את רוחות בטנם